

Corneliu-Liviu POPESCU

Comentariu la Deciziile Curții Constituționale nr. 465/2005 și nr. 467/2005

I. Decizia Curții Constituționale nr. 465 din 20 septembrie 2005 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (1) fraza a doua, art. 13 alin. (1) lit. b) și ale art. 23 alin. (1) din Legea nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea securității ca poliție politică (Monitorul Oficial al României nr. 921 din 14 octombrie 2005) (extras)

În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia susține, între altele, că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale și că este îngrădit dreptul cetățeanului de a-și proteja viața intimă, familială și privată, precum și dreptul acestuia de a dispune de el însuși, în condițiile impuse de art. 26 din Constituție. Critica de neconstituționalitate se raportează, de asemenea, și la „prevederile Declarației universale a drepturilor omului, Convenția europeană a drepturilor omului și pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte”.

Examinând excepția de neconstituționalitate ridicată, raportat la dispozițiile din Constituție și din documentele internaționale invocate, în ceea ce privește susținerile autorului excepției potrivit cărora textele de lege criticate contravin și art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Curtea observă că acestea sunt formulate printr-un memoriu trimis Curții după învestirea sa prin încheierea de sesizare a instanței de judecată cu soluționarea prezentei excepții de neconstituționalitate și susținute, în fața sa, în timpul dezbaterilor din ședința publică de judecată. Or, invocarea unor noi motive de neconstituționalitate, direct în fața Curții Constituționale, contravine art. 29 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, potrivit căruia „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial”, precum și jurisprudenței constante a acesteia în materie. Ca atare, aceste critici nu pot fi reținute.

Nu poate fi reținută, de altfel, nici aprecierea că textele de lege criticate sunt neconstituționale, prin raportare „la prevederile Declarației universale a drepturilor omului, Convenției europene a drepturilor omului și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte”, deoarece, potrivit Legii nr. 47/1992, sesizările privind soluționarea unei excepții de neconstituționalitate trebuie motivate, în sensul indicării normei constituționale sau internaționale pretins a fi încălcate, precum și a argumentării relației de contrarietate dintre acestea și textele legale criticate.

Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea Constituțională, în numele legii, decide: respinge excepția de neconstituționalitate.

II. Decizia Curții Constituționale nr. 467 din 20 septembrie 2005 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 6 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, republicată (Monitorul Oficial al României nr. 913 din 12 octombrie 2005) (extras)

În motivarea excepției de neconstituționalitate se afirmă, între altele, și contrarietatea dintre dispozițiile de lege criticate și prevederile art. 6 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, „în raport de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”.

Examinând excepția de neconstituționalitate, în ceea ce privește susținerile potrivit cărora dispozițiile de lege criticate contravin și prevederilor art. 6 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, referitoare la dreptul la un proces echitabil, Curtea constată că argumentarea pretinsei contrarietăți se referă doar la „jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”, fără a se indica însă o cauză anume, soluționată de instanța europeană în sensul celor afirmate. Or, potrivit art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, „*Sesizările trebuie făcute în formă scrisă și motivate*”, astfel că aceste critici nu pot fi reținute.

Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea Constituțională, în numele legii, decide: respinge excepția de neconstituționalitate.

III. Comentariu

1. Cele două decizii ale Curții Constituționale, pronunțate în aceeași zi, necesită un comentariu cu privire la trei probleme de drept înrudite pe care ele le ridică, față de exercitarea controlului de constituționalitate prin raportare la dreptul internațional al drepturilor omului, și anume: invocarea generică a normelor internaționale convenționale, fără precizarea concretă a textului; invocarea generică a normelor internaționale jurisprudențiale, fără invocarea concretă a unei soluții; invocarea concretă a unei norme convenționale după sesizarea Curții Constituționale.

2. Articolul 20 alin. (1) din Constituție stabilește raporturile dintre dreptul internațional convențional al drepturilor omului și normele constituționale în această materie.

Astfel, dispozițiile constituționale privitoare la drepturile omului trebuie interpretate și aplicate în lumina normelor internaționale convenționale de drepturile omului la care România este parte.

În acest mod, normele internaționale convenționale din domeniul drepturilor omului dobândesc o valoare interpretativă constituțională și ele se integrează blocului de constituționalitate român.

Pe cale de consecință, dispozițiile constituționale în materia drepturilor omului nu pot fi niciodată interpretate în mod izolat, ci este necesară întotdeauna raportarea lor la textele convenționale de drepturile omului obligatorii pentru statul român.

Interpretarea și aplicarea normelor constituționale privitoare la drepturile omului în conformitate cu cele internaționale convenționale nu este o simplă facultate, ci o obligație, atât pentru Curtea Constituțională, cât și pentru orice alt subiect de drept, în procesul de interpretare și aplicare a Constituției.

3. Când privește jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în dreptul european convențional al drepturilor omului există un principiu, numit principiul solidarității, conform căruia textul convențional (Convenția europeană a drepturilor omului) și sursa jurisprudențială (soluțiile Curții Europene a Drepturilor Omului) fac corp comun, alcătuind un bloc de convenționalitate.

Convenția europeană nu poate fi niciodată interpretată și aplicată izolat, ci numai în lumina jurisprudenței Curții Europene, care interpretează și dezvoltă sursa convențională.

Prin urmare, în dreptul intern român nu se integrează Convenția în mod izolat, ci aceasta pătrunde împreună cu jurisprudența instanței de contencios european al drepturilor omului, ca bloc de convenționalitate. Rezultă că în blocul român de constituționalitate, cu valoare interpretativă constituțională, regăsim nu doar Convenția, ci întregul bloc de convenționalitate, deci și jurisprudența jurisdicției de la Strasbourg.

Această soluție a fost afirmată, cu valoare de principiu, în mod constant, în jurisprudența ambelor curți supreme din România, deci atât în jurisprudența Curții Constituționale, cât și în aceea a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

4. Din premisele anterioare rezultă imediat faptul că, în cadrul controlului de constituționalitate, dacă autorul seziei a criticat un text de lege prin raportare la o anumită dispoziție constituțională pe care o indică expres, în măsura în care această dispoziție constituțională vizează drepturile omului, Curtea Constituțională nu poate să o interpreteze izolat, ci, în aplicarea art. 20 alin. (1) din Constituție, ea este obligată să se raporteze la normele internaționale convenționale și jurisprudențiale privitoare la drepturile omului.

Această obligație de interpretare sistematică, impusă de Constituție, există chiar dacă autorul seziei de neconstituționalitate nu indică decât textul constituțional în materia drepturilor omului, fără să facă nici un fel de referire la dreptul internațional al drepturilor omului.

A *fortiori*, soluția se impune atunci când subiectul care critică neconstituționalitatea unei legi în raport cu un articol din Constituție referitor la drepturile omului precizează că acesta din urmă trebuie interpretat în lumina tratatelor internaționale în materia drepturilor omului la care România este parte și/sau în lumina jurisprudenței

Curții Europene a Drepturilor Omului, chiar dacă nu indică expres un anumit articol din textul convențional, respectiv o anumită soluție jurisprudențială.

În sfârșit, în aceeași logică, autorul sesizării de neconstituționalitate poate preciza, după învestirea Curții Constituționale (în măsura în care și-a motivat anterior sesiza pe o contrarietate cu un text constituțional expres în materia drepturilor omului), o normă internațională de drepturile omului precisă (fie un text convențional, fie o hotărâre jurisdicțională), fără ca acest lucru să constituie o nouă sesizare (un nou motiv) de neconstituționalitate, ulterior învestirii jurisdicției constituționale.

5. În concluzie, în raport cu dispozițiile constituționale imperative (și cu interpretarea dată lor în jurisprudența jurisdicțiilor supreme române) – privind interpretarea și aplicarea normelor constituționale privind drepturile omului în conformitate cu dreptul internațional convențional și jurisprudențial al drepturilor omului -, care trebuie aplicate din oficiu de Curtea Constituțională în exercitarea controlului de constituționalitate, rezultă că soluțiile anterioare, prin care motivele de neconstituționalitate indicate de părți cu raportare la dreptul internațional al drepturilor omului au fost respinse ca inadmisibile, fără a fi analizate pe fond, sunt în mod evident neconstituționale.

Nu putem să nu observăm faptul că refuzul Curții Constituționale de a face un control complet de constituționalitate, adică și prin raportare la dreptul internațional convențional și jurisprudențial al drepturilor omului, ea mulțumindu-se să analizeze pe fond doar normele constituționale privite izolat, au vizat două probleme de drept foarte sensibile, legate de moștenirea fostului regim totalitar comunist.